

Het feestmaal liep naar zijn einde... Enkele heren hadden alvast een sigaret opgestoken en de blauwe rook krinkelde licht langs de verhitte gezichten heen en bleef hier en daar hangen, als een doorschijnende sluier, om het kapsel van de dames.

Het wazig-grijze licht van den Novemberdag stierf langzaam weg en de verste hoeken van de ruime eetkamer werden schemerig. De silhouetten van de jonggehuwden, die naast elkander met den rug naar een der ramen zaten, begonnen zich donker tegen 't lichtvak te omlijnen.

Het nagerecht was gebruikt en de glazen bleven halfvol staan en werden niet meer bijgevuld noch leeggedronken. Eenieder werd moe en was verzadigd. Op sommige plaatsen klonk het gesprek nog levendig en opgewonden, maar de meesten zaten strak en stil, wachtend naar wie 't sein zou geven om de benauwde kamer te verlaten.

Marie stond langzaam op en Max volgde meteen haar voorbeeld. Er viel een plotse stilte om de lange tafels. Zij schoven zacht achter de stoelen naar de plaats waar meneer Dufour zat en bogen naar hem toe.

– Papa, 't wordt onze tijd, fluisterde Max.

Meneer Dufour, in druk gesprek nog met zijn buurvrouw, keek in verrassing op.

– Nu al!

– Jawel, Papa, het is vier uur en 't rijtuig staat voor, zei op haar beurt Marie.

Meneer Dufour rees op; en zijn beweging was een sein tot allen

om ook op te staan: in een gewemel van neergelegde servietten en achteruitgeschoven stoelen waren zij klaar om van het bruidspaar afscheid te nemen.

– Allons, bon voyage! zei meneer Dufour, en zijn stem, die als altijd bars klonk, verried toch enige emotie.

Hij strekte zijn armen uit en omhelsde eerst zijn zoon en daarna zijn schoondochter. Zijn ogen stonden waterig, zijn onderlip stak stug zijn bovenlip met stekelige snor op. Hij herinnerde zich niet in jaren een van zijn kinderen omhelsd te hebben.

– Bon voyage!... et heureux retour! herhaalde hij met een korten hik in de stem. Zijn handen beefden lichtelijk.

– Gaat u nu gerust weer zitten, Papa; blijf bij uw gasten, drong Max bezadigd aan.

Meneer Dufour, zijn emotie bedwingend, gehoorzaamde machinaal.

Zacht schoven de jonggehuiden verder, achter de lange rij stoelen. Max glimlachte. Zijn gelukstralende, zegevierende ogen blonken in zijn regelmatig gezicht met donkeren, vollen baard. Er lag iets sterks, bewusts, over zijn ganse wezen, of hem een schat was toevertrouwd, waarvan hij het bezit voortaan krachtdadig moest verdedigen. Marie, naast hem, bewoog zich stil-bescheiden, met iets van onderdanigheid. Men voelde 't als 't ware, dat zij totalen afstand van alle zelfstandigheid had gedaan. Zij leek heel slank en ietwat schraal in 't lange, witte bruidskleed met oranjebloesems en de fijne, achteroverhangende sluier omlijstte heel zacht en lief en sierlijk het zuiver ovaal van haar gezicht met donker haar en donkerzachte ogen. Zij was niet bepaald mooi, maar wel gracieus.

Zij kwamen bij de Tantes. Er waren drie Tantes, zusters van meneer Dufour: tante Clemence, tante Estelle en tante Victoire. Tante Clemence verdiende niet haar zachten naam. Zij had een hard en stug gezicht met sterk getekende gelaatstrekken: het vrouwelijk evenbeeld van haar broeder. Het blonde, steile haar verzachtte in genen dele al die hardheid, evenmin als de lichtblauwe ogen, die koud als staal waren en meestal streng afwijzend keken.

Tante Estelle, daarentegen, leek en was ook wel een en al goedheid en zachtheid. Zij kon altijd zo vriendelijk glimlachen en haar haren, die reeds op vroegen leeftijd zilvergrijs geworden waren,

accentueerden nog dien indruk van goedaardigheid, van liefelijke voorkomendheid, van zachtheid. Lag het in haar aard om zo te zijn, of was ze zo geworden na het groot en langdurig liefdesverdriet, dat heel haar verder leven had ontredderd en verkleurloosd?

Een tijdlang had er een toestand van oorlog geheerst onder de drie zusters. De oudste, die een vinnige mannenhaatster was, zowel als de jongste, naar wie nog nooit een man had omgekeken, hadden Estelle's keuze onvoorwaardelijk afgekeurd en zich eerst met haar verzoend, nadat ze voor goed van haar huwelijksplan had afgezien.

Toen was tante Estelle ziek geworden en aldoor zwak gebleven; en sinds had ze geen eigen wil meer en zat geheel onder de plak van haar oudere en sterkere en ook wel onder die van haar jongere en dikwijls zo lastige zuster. Deze, tante Victoire, had voor eigenaardigheid, dat zij, hoewel de jongste, de oudste van de drie leek. Zij had een lelijk gezicht met rimpels langs den neus en waterzakken om de chagrijnige ogen; en haar grote mond met vals gebit en stug gesloten lippen, scheen aldoor van binnen te brommen en te blazen, alsof zij bestendig en inwendig haar toorn en haar wrevel uitte over de weinige gratie welke de natuur aan haar had gependeed. Zij kon niet goed tegen jeugd en vrolijkheid en zij zocht troost in de kerk, waarvan zij, evenals haar zusters overigens, een der trouwste en godvruchtigste bezoeksters was.

– Tante Clemence... begon Max, voor 't afscheidnemen diep naar de oude vrijster buigend. Hier, bij de Tantes, die wel nooit zouden trouwen en van wie hij, met zijn zusters, later alles erven moest, verliet hem alle bewust zelfvertrouwen en voelde hij zich weer het heel klein jongetje van vroeger dat hij steeds voor haar geweest was. Nooit zou hij Marie tot vrouw gekozen hebben als die keuze soms tegen den zin der Tantes mocht zijn uitgevallen. Dit was gelukkig niet 't geval geweest; zij hadden alle drie genadiglijk haar goedkeuring gegeven; maar toch... het was voor haar toch iets geweest als een heel onverwachte uitspatting van hem, iets dat ze per slot van rekening wel door de vingers wilden zien, maar dat dan ook absoluut goed, en comme il faut en degelijk moest zijn en blijven, zonder een enkel smetje of vlekje er op.

– Max,... antwoordde tante Clemence; en keek haar neef strak

in de ogen aan, terwijl zij hem de hand gaf. Zult ge wel goed voor alles zorgen, Max?... zorgen dat we nooit anders dan genoeg, eer en plezier van uw huwelijk beleven?

Max begreep wel niet duidelijk wat hiermede precies door tante Clemence werd bedoeld, maar hij haastte zich toch 'ja' te antwoorden en schudde haar knellend de hand, als gold het een plechtige belofte, die hij met een eed bezegelde.

– En gij ook, Marie? Mag ik dat ook van u verwachten? herhaalde tante Clemence, strak tot de bruid gekeerd.

– O, ja! Tante, o, ja, herhaalde Marie bevend. Haar wangen gloeiden plots onder den lichten bruidsluier; zij wist niet meer wat te zeggen, noch te doen. Zij voelde zich daar eensklaps als een schuldlige in haar bruidskleed voor die stugge, harde maagd; en in haar radeloosheid boog zij tot haar over en gaf haar zacht-bevend een zoen op beide wangen.

't Was of ze leer zoende. Tante Clemence had even een onwillekeurige beweging om zich terug te trekken, maar liet het toch gebeuren. Zij zoende echter niet terug.

Het afscheid met de goedige tante Estelle viel daarop als een troost en een balsem. Die was natuurlijk een en al goedheid en hartelijkheid en uitte met de volste oprechtheid haar gelukwensen; maar tante Victoire daarentegen was weer alles behalve toeschietelijk of vriendelijk gestemd; zij verkeerde in een van haar morose buien en vroeg abrupt, zonder de jonggehuwden aan te kijken:

– Weet gij wel dat het huwelijk 'n heel serieuze zaak is?

– Zeker, Tante! natuurlijk Tante, deemoedigden zij allebei.

– Dat 't geen zottospel is, geen lachen en spelen! drong tante Victoire vrij nijdig aan. En zij blies inwendig, achter haar nurksen mond met dicht gesloten lippen.

– Natuurlijk, Tante, natuurlijk.

– Ik hoop dat gij een schoon huwelijk zult doen, een zuiver huwelijk, geen zottospel.

– Wij beloven 't u, Tante; wij beloven 't u.

Max drukte haar ontdaan de hand en Marie omhelsde haar, zoals ze met tante Clemence en tante Estelle gedaan had. En evenals tante Clemence liet tante Victoire zich zoenen, maar zoende niet

terug. Alleen maakte zij een vreemd geluid, inwendig, achter haar gesloten mond.

Met haast nu, vorderden de jonggehuwden handendrukkend langs de tafels. Max wisselde nog vlug een dubbelen handgreep met zijn boezemvriend Raymond en 't laatst van al namen zij afscheid van Clara, Adrienne en Edmée, Max' drie zusters, die de jonggehuwden tot buiten de deur vergezelden.

Alle drie de jonge meisjes hadden tranen in de ogen. Zij lachten en schreiden door elkaar. Zij waren gelukkig en zij waren bedroefd. Dat was nu eenmaal zo, in dergelijke omstandigheden. Zij verplaatsten zich veel dieper in 't geval dan haar vader en de Tantes. Zij hielden wel veel van Marie. Zij hadden haar leren waardenen gedurende de enkele maanden der verloving. En zij voelden ook voor haar een innig medelijden, omdat zij nooit haar ouders had gekend, die beiden, heel kort op elkaar gestorven waren. Zij had haar kindsheid en haar jeugd doorgebracht bij een oude, zieke tante, die, sinds jaren reeds, haar bed niet meer verliet. Daarom ook had de huwelijksplechtigheid niet ten huize van die tante, maar wel ten huize van meneer Dufour plaats moeten hebben. Ook daarom hadden de drie zusters medelijden. Zij hadden wel geen moeder meer, maar toch nog hun vader, en een eigen huis. Zij hoopten en vertrouwden van harte, dat Max altijd heel goed voor Marie zou zijn; zij hoopten dat hij voor haar alles zou zijn, dat hij haar geven zou wat zij zo lang had moeten derven: het huiselijk geluk.

Zij waren weg. Adrienne, de tweede zuster, liep nog even mee naar boven om Marie te helpen verkleeden en Clara en Edmée keerden in de feestzaal terug.

Op aandringen van meneer Dufour, die al gauw zijn vluchtige ontroering overwonnen had, waren de gasten weer gaan zitten. Meneer Dufour liet een paar lichten aansteken en terstond was er weer gezelligheid om de ietwat ordeloos geworden tafel. De gesprekken klonken vrolijk op en de glazen werden nog eens volgeschonken. Meneer Dufour stelde voor dat men maar zou blijven zitten waar men was, om de koffie en likeuren te gebruiken en ook dat gaf nieuw entrain, terwijl alom nu de sigaren dampden.

Toen was er weer een korte emotie. Een rijtuig, bespannen met twee paarden, koetsier met hogen hoed en wit strikje om de

zweep, kwam langzaam voor gereden en hield bij het open hek stil.

– Ze gaan vertrekken! Ze zijn daar! riep een stem. En dadelijk stonden de familieleden en een aantal vrienden op en schaarden zich bij de ramen.

In 't dalend schemerlicht daarbuiten, zagen zij koffers en valiezen opladen. Een nieuwsgierige menigte stond aan den overkant der straat tegen de huizen; een boer, die daar juist langs kwam met een wagen, hield zijn paarden stil.

Marie kwam door het hek en stapte haastig naar het rijtuig toe. Zij keerde zich om en glimlachte en groette wuivend naar de ramen. Zij droeg een donkerbruin mantelpak en een aardig, zwart capotehoedje. Het stond haar goed. Zij was al geen jong meisje meer, een jonge dame. Max en Adrienne volgden haar. Max heel deftig in zijn mooien, nieuwen winterjas, Adrienne een bont manteltje los over haar schouders. Ook Max groette naar de ramen, zelfbewust en deftig, en beiden stapten in. De koetsier tikte zijn paarden en 't gespan reed weg. Zij keken nog even door het raampje en wuifden een laatste maal met hun handen. Zij waren heen! De ogen der nieuwsgierige menigte volgden het vertrekkend rijtuig.

In de feestzaal waren de genodigden opnieuw gaan zitten en ook Adrienne hernam haar plaats, vlak tegenover Raymond, Max' boezemvriend. Zij was wel dieper dan haar zusters aangedaan. Zij veegde haar laatste tranen weg en zuchtte.

– Partis, mademoiselle? vroeg haar Raymond van over tafel, als om iets te zeggen.

– Partis! antwoordde zij machinaal en glimlachte bedeesd, terwijl zij de oogen neersloeg.

Hij imponeerde haar als altijd, door zijn uiterlijk. Het was een knappe man, met donker haar, mooie snor en sprekende ogen. Men voelde dadelijk in hem de veroveraar, de man die veel succes heeft bij de vrouwen. In een stadsmilieu, met een tintje van verwijfd raffinement over zich, had hij licht t $\grave{e}$ mooi, te garçon-coiffeursachtig mooi kunnen lijken. Hier, in het dichterbij-de-natuur-blijvende, gegoede dorpsmilieu, detoneerde hij niet. Hij was gezond – knap, met gebruikte kleur en veerkrachtige bewegingen. Zijn lach was fris en open; er sprak iets beslists, bijna iets gedurfd

en toch meteen iets eerlijks, goeds uit hem. 't Was aangenaam naar hem te kijken. Men voelde zich tot hem aangetrokken en tevens toch enigszins op zijn hoede, vooral vanwege de sterke, soms bijna stekende uitdrukking der ogen.

Hij woonde op het zogenaamd 'Carvin', half heregoed, half boerderij, even buiten het bebouwde dorp, alleen en ongehuwd, met een oude keukenmeid en verdere bediening en hij hield er zich bezig met landbouw, eigenlijk eerder uit liefhebberij dan uit noodzakelijkheid. Ik ben 'n boer, 'n boer! herhaalde hij gaarne, met ietwat aanstellerigen nadruk, aan wie hem over zijn betrekking ondervroeg; maar wie hem kende wist heel goed dat dit meer pose was dan werkelijkheid en dat zijn boerderij gerust een luxe tijdverblijf mocht heten.

Wat hij ook 't meest en het liefst deed, was gaan jagen en met mooie paarden uitrijden. Je had hem eerst echt zoals hij was, wanneer je met hem over jacht en paarden sprak. Dan begon hij zich op zijn stoel te bewegen, alsof hij op een zadel zat. Zijn ogen glinsterden, zijn wangen hoogkleurden, zijn handen maakten mennende bewegingen. De uren telden niet meer; hij zou een helen dag zijn blijven zitten naast wie naar hem maar wilde luisteren en de repliek geven.

In Max had hij zijn man gevonden, die was door dezelfde harts-tochten bezeten. Geregeld gingen zij samen uit rijden en jagen, of kwamen bij elkaar om over hun passie te spreken. Dat was een sterke, wederzijdse gehechtheid geworden, een vriendschapsband die levenslang scheen te zullen duren. Wel had Max, die in de rechten studeerde, lang niet zoveel vrijen tijd als Raymond, maar de tijd dien hij had, was voor zijn vriend.

Welk een teleurstelling en wat een slag dan ook voor Raymond, toen hij vernam dat Max ernstig verliefd was geraakt en dacht aan trouwen! Het leek hem een ontrouw, een bedrog en bijna een verraad. Hij nam het vooral de vrouw kwalijk die hem zijn vriend ontnam. Vrouwen, wat had dat te betekenen in het leven van een flinken jongen man! Je wist immers wel waar ze te vinden waren als je ze nodig had! Ook Max wist het wel; zij waren dikwijls genoeg samen uit geweest! Raymond spaarde zijn vriend de schimpscheuten en de verwijten niet; maar toen hij merkte hoe diep ernstig Max

het opnam, en hoe hij bedroefd en ook eindelijk boos werd onder den spot en de verwijten, hield hij er mee op en legde zich met zijn gemakkelijk en inschikkelijk humeur bij 't onvermijdelijke neer. Komaan, dan maar trouwen, als het nu toch absoluut moest! Trouwen, en daarom geen kwade vrienden worden, en dan ook weer uitgaan paardrijden en jagen, en zelfs af en toe nog eens samen de meisjes bezoeken, als vroeger...

– Neen! Dat nooit! Jagen en uitrijden wel; maar 't andere nooit meer... nooit! had Max met stugge beslistheid uitgeroepen.

– Och kom, je zal wel van idee veranderen, later, als 't nieuwtje er af is, had Raymond gelachen.

Er was bijna ruzie en brouille door ontstaan. Max had hem beslist verzocht daar nooit meer over te beginnen en Raymond had dan ook maar liefst gezwegen en zat nu gedwee aan den huwelijksmaaltijd van zijn vriend, recht tegenover Max' tweede zuster, die zacht en lief en minzaam was en ook wel mooi soms, zoals nu bijvoorbeeld, in haar keurigen, lichten feestjapon, hoewel Raymond vond dat ze wat te weinig gedecolleteerd was, wellicht uit vrees voor de harkige, prude Tantes, wat haar dan ook uiterlijk iets stijfs gaf, zelfs nu, in de opwinding van 't feest, dat om haar heen scheen te deinen zonder haar te kunnen beroeren.

Raymond wist niet, en kon ook niet weten van welken aard de ware, innige gevoelens van Adrienne te zijnen opzichte waren. Hij kon niet eens vermoeden dat zij enige bijzondere gevoelens voor hem koesterde, want hij, van zijn kant, koesterde er geen bijzondere voor haar; zij was niets meer voor hem dan de wel hartelijke zuster van zijn vriend; en zeker zag hij nooit h  r beeld voor zich, wanneer 't verlangen of de hartstocht naar een vrouw in hem opkwam.

Hij had het moeten weten... weten hoe en wat zij voor hem voelde! Hij had den stillen, diepen gloed moeten voelen, die onder de bedriegelijke ijskorst harer gereserveerdheid, soms zo gevoelig in haar branden kon! Hij had moeten weten met welke vrouwelijke list en sluwheid zij de feesttafel zodanig had weten te doen schikken, dat zij tegenover hem kwam te zitten! Niet naast hem – dat zou te sterk zijn opgevallen, en de zusters noch vooral Max mochten iets merken – maar tegenover hem, om hem den gansen langen middag

goed te kunnen zien, om hem te kunnen bewonderen en in stilte van hem te genieten.

Zonderling contrast! Wat haar in hem zo sterk aantrok was juist datgene wat zij zelve niet bezat. Zij hield van zijn gezond-zwierige losheid, van zijn schielijk opflitsende, wel eens wat al te uitbundige vrolijkheid, van het lachend sans gêne waarmee hij door de wereld liep.

Zij voelde in hem een soort superioriteit, die zij benijdde en waar ze soms jaloers van was.

Dat alles diep en diep verborgen in haar binnenste, zonder er ooit iets van te laten blijken. Het vuur schoot naar haar wangen als ze soms dacht, dat hij het merken, voelen zou. Zij stelde zich de eventuele openbaring van haar geheim voor als een catastrofe, die haar ganse leven overhoop zou gooien en verwoesten, zoals destijds een soortgelijke liefde het leven der goetige tante Estelle had verwoest. Wat zou haar vader zeggen? Wat zouden Max en de zusters zeggen! En de Tantes, de Tantes!... 't Was eigenaardig, maar geen enkel ogenblik waagde zij de onderstelling, dat haar familieleden er misschien ook wel mede konden ingenomen zijn. Neen, zij voelde heel sterk – intuïtief dat die er zouden tegen zijn, dat zij er allen, àllen zouden tegen zijn; waarom? dat had ze niet kunnen zeggen, maar zij voelde het. Haar liefde was een ramp, zij wist het, en omdat zij het zo diep en helder voelde en wist, schreide zij soms in stilte van droefheid en ellende, terwijl het haar toch onmogelijk was die hartstocht van zich af te zetten en te overwinnen.

Adrienne, achter een zachten schijn van stille levenstevredenheid, was diep en diep ongelukkig en niemand om haar heen vermoedde daar iets van.

Eensklaps was er als een stilte van plechtigheid over de vrolijke feesttafel. De Tantes waren statig opgestaan en zouden gaan vertrekken. Zij bewoonden met haar drieën een buiten op een naburig dorp en haar rijtuig was voor gereden. Zij kwamen liefst vóór 't helemaal donker werd thuis. Zij waren bang, alleen met Vreesken, haar ouden koetsier, langs de eenzame, duistere wegen. Deftig, op een rijtje, schoven zij naar meneer Dufour toe en drukten hem de hand tot afscheid.

– Déjà! riep hij, verbazing veinzende.

– Il fait déjà sombre, zei tante Clemence, en haar stug gezicht keek haast verwijtend, alsof 't de schuld was van haar broer, dat ze daar te lang gebleven waren.

– Wij hebben ons best geamuseerd, best geamuseerd! glimlachte de goedge tante Estelle.

Tante Victoire pruttelde iets dat niet goed verstaanbaar was, maar haar verlept gezicht stond chagrijnig en 't leek wel of ze inwendig blies.

Zodra zij de Tantes hadden zien opstaan, waren ook alle drie de nichtjes, als door een veer bewogen, van haar zitplaats opgerezen. Adrienne was al vast uit de kamer gerend om de mantels te halen, terwijl Clara en Edmée zich om de drie oude vrijsters beijverden. Het leek alsof haar vertrek een aller-gewichtigste gebeurtenis was en of zij een verre, gevaarlijke reis gingen ondernemen.

– Zorg toch goed dat ge geen kou vat, tante Clemence.

– Zal ik alvast uw bont omslaan! tante Victoire. Om tante Estelle maakten zij zich minder druk, die was toch altijd tevreden.

Met de Tantes waren ook, de een na de ander, al de overige gasten opgestaan. Het was wel vreemd; de oude Tantes mochten voorzeker niet worden meegeteld als elementen van buitengewone prettigheid, maar haar prestige in de familie Dufour was zó groot, dat het haast onwelveogelijk zou gebleken hebben om nog door te blijven festoyeren als zij er niet meer tegenwoordig waren. Om beurten nu kwamen allen afscheid nemen van meneer Dufour en zijn drie dochters. De meeste koppen glommen rood en niet het minst die van meneer Dufour, die opgewonden was en nogal stevig had gedronken. Adrienne glimlachte zacht toe naar Raymond en sloeg meteen haar ogen neer. Haar hand was klam en bevend toen zij de zijne drukte. Hij merkte er overigens niets van. Hij had het druk met een paar neven van Marie – de Verstratsjes – paardenliefhebbers en jagers als hij zelf en ging pratend met hen mee, zonder nog eenmaal naar Adrienne om te kijken. Zij voelde een vage triestigheid, die nog toenam toen de laatste gast vertrokken was en de ruime kamer eensklaps stil en leeg stond. Ook haar vader was vertrokken, als 't ware meegezogen in den stroom der aftrekkende bende. Hij had behoefte aan verandering van lucht. Hij zou eens eventjes met een paar vrienden meegaan naar een koffiehuis; hij zou niet lang wegblijven.